

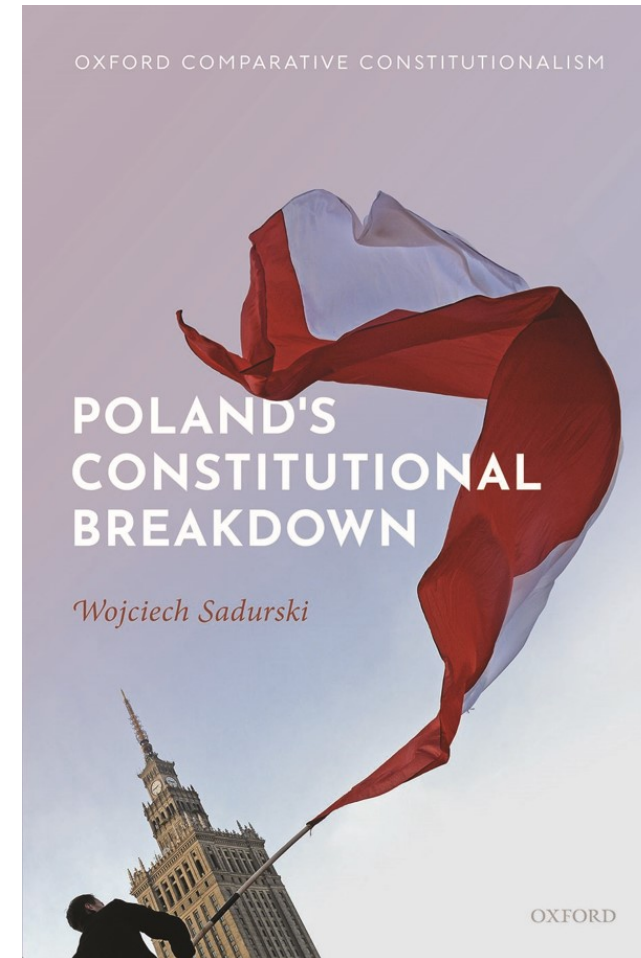
Polska 2021: Demokracja nieliberalna czy autorytarny populizm?

EUROREG, Uniwersytet Warszawski
13.05.2021

Wykład oparty na...

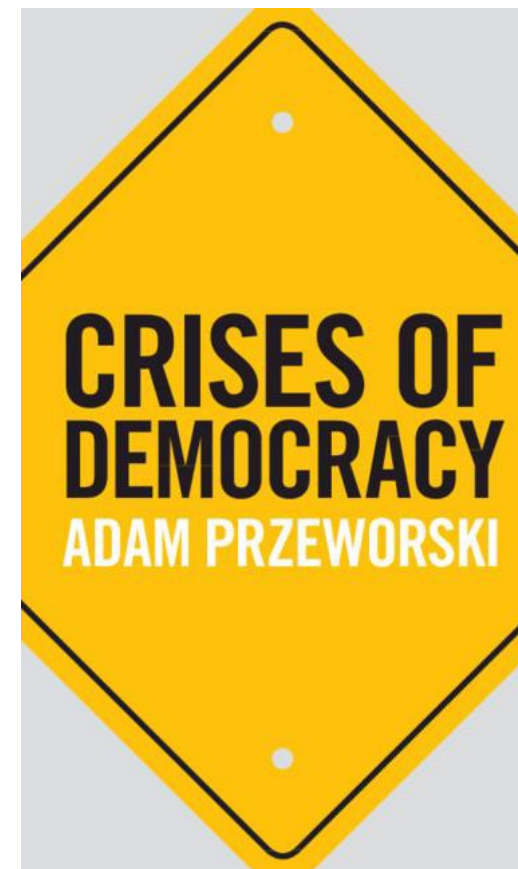
Wyd. Fundacja Liberté!, 2020

Oxford University Press, 2019

Demokracja nieliberalna?

- Fareed Zakaria 1997
- Czy oxymoron? Tak, ale nie ze względów “immanentnych” lecz empirycznych (praktycznych)
- Adam Przeworski
 - “It is illiberal because politicians expect that otherwise they would lose elections”
 - A zatem działania na rzecz:
 - Zwiększania swych szans wyborczych
 - Zwiększania zakresu władzy wykonawczej

“Demokracja liberalna”

- Status pojęcia: przymiotnik wzmacnia, ale nie ogranicza zakresu rzeczownika
 - Nie: “genus proximum + differentia specifica” (np. “krzesło drewniane”)
 - Bardziej jak: “wolna wola”

“Populistyczny autorytaryzm”

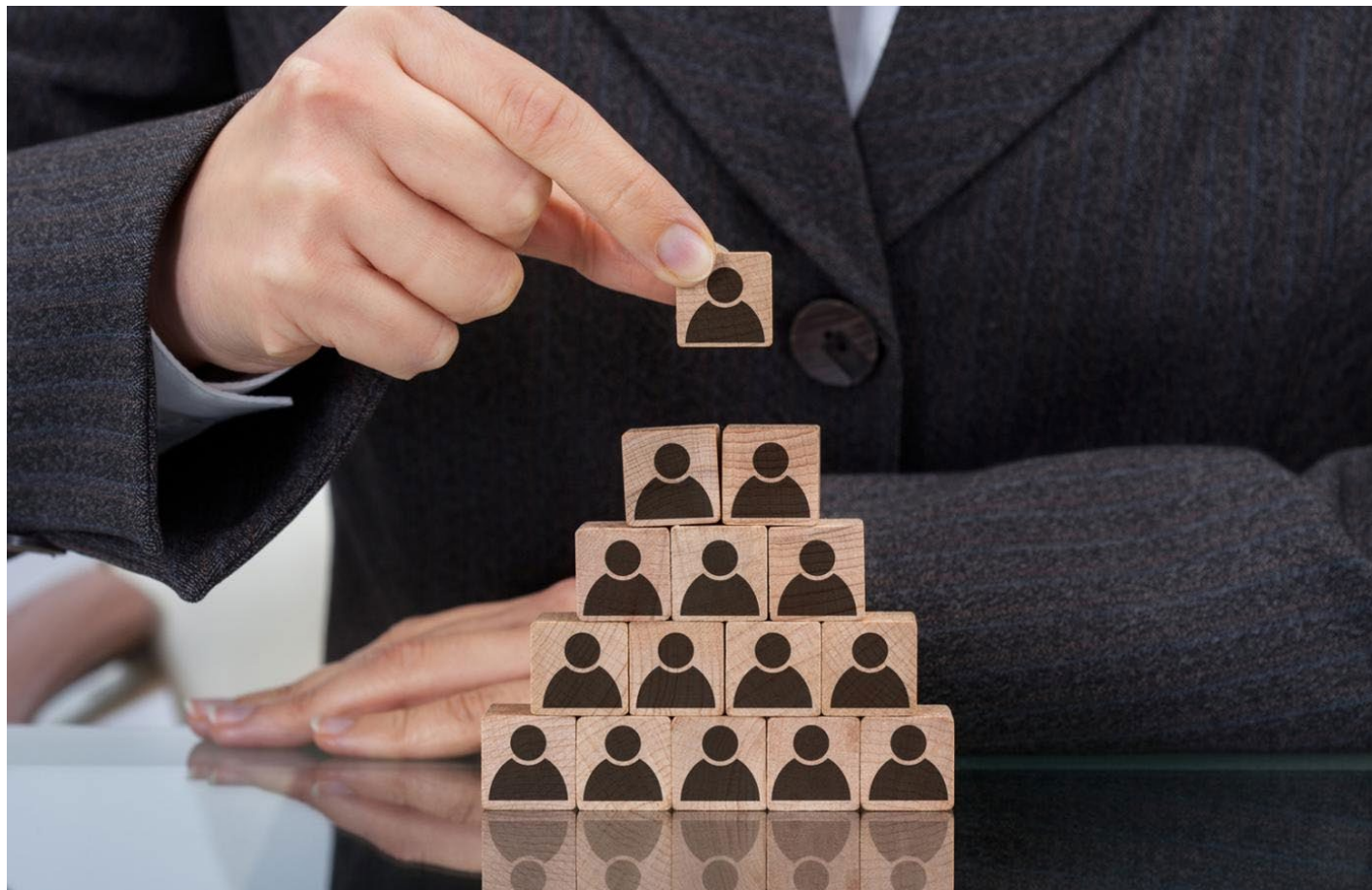
- Dwa rozumienia “populizmu”
 - Przez dyskurs (m.in. Jan-Werner Müller): anty-pluralizm
Problemy z tym rozumieniem
 - Przez instytucje (m.in. Samuel Issacharoff, *Democracy Unmoored*)
 - Polityka plebiscytarna (wybory jako plebiscyt)
 - Radykalna “większościowość”
 - Rozmontowanie bezpieczników, ciał pośredniczących
 - “Natychmiastowość, niechęć do deliberacji

Rodzaje i źródła populizmu

- Typ populizmu – wynika z jego przesłanek
 - Nie ma jednego populizmu ale różne populizmy
- “Menu” źródeł populizmu (różne wiązki roszczeń -> różnorodność populizmów):
 - 1. Niepokój co do statusu, głównie klasy średniej-niższej
 - 2. Niechęć do globalizacji, internacjonalizacji
 - 3. Anty-elitaryzm (układ, establishment)
 - 4. Ksenofobia, niechęć do „Obcych”
 - 5. Anty-modernizm; tradycjonalizm; religia
- Sukces populistów: gdy konsolidacja różnych tematów
 - *A w Polsce? ... 3, 4, 5*

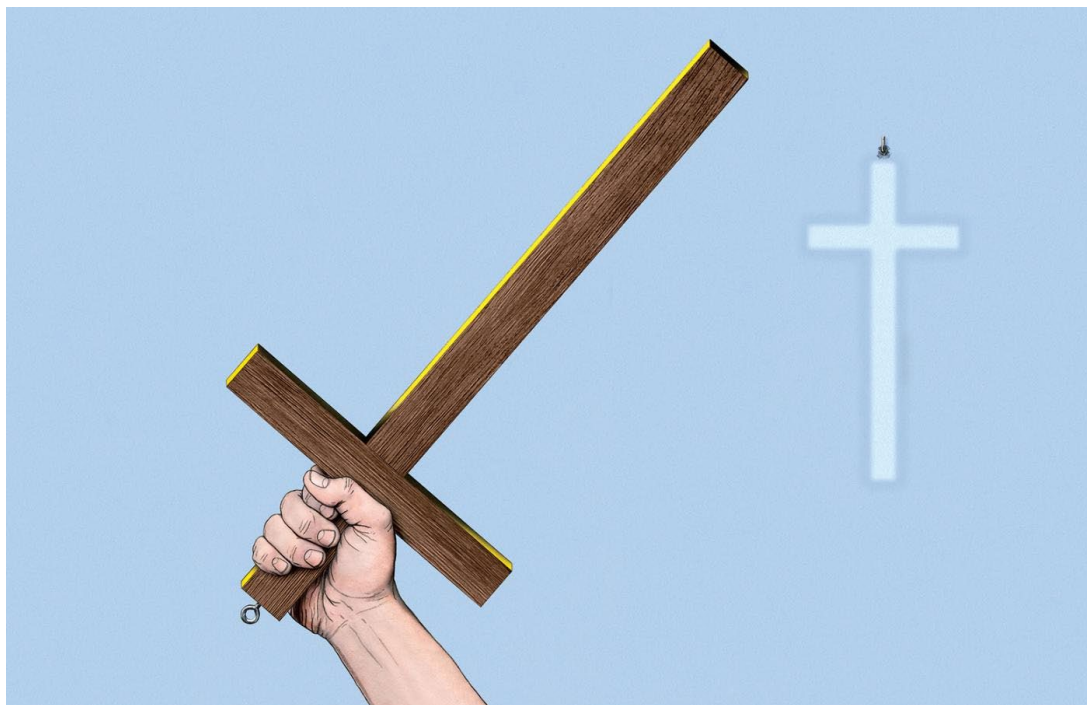
1. Anty-elitaryzm

2. Ksenofobia (natywizm)

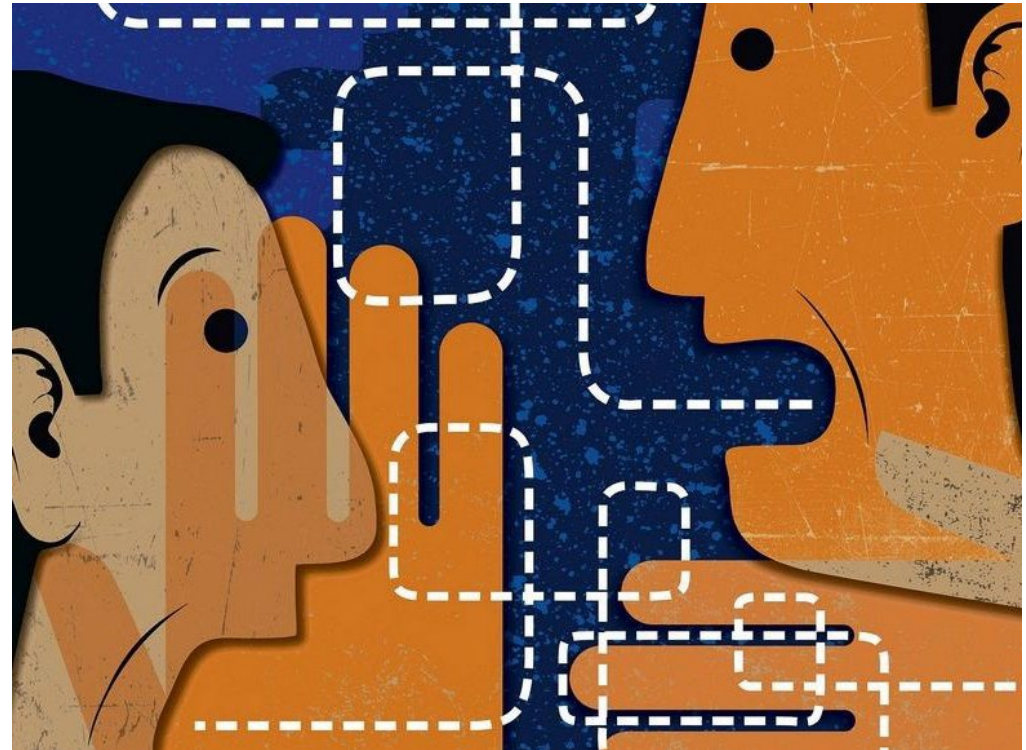

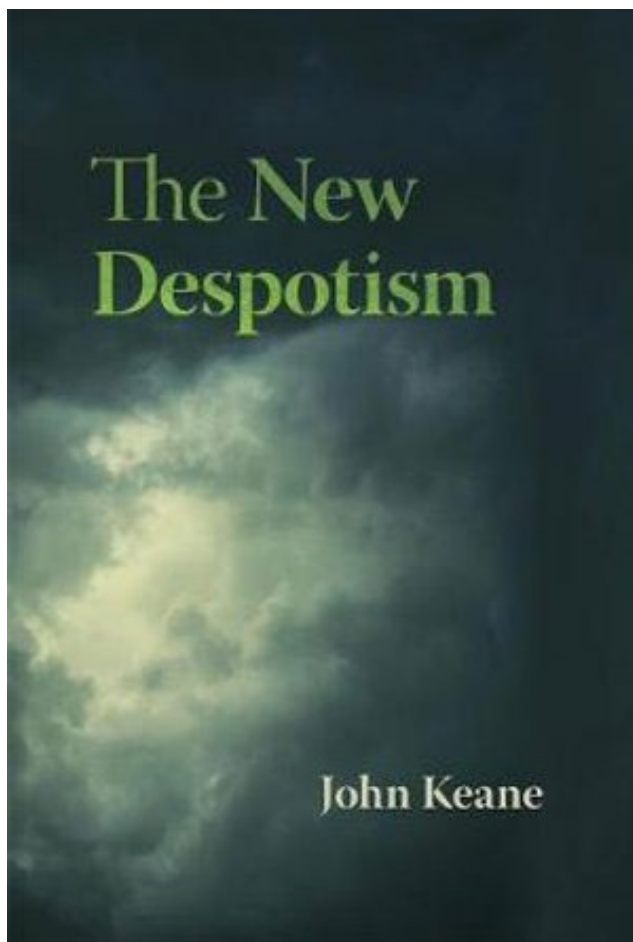
3. Anty-modernizm

W tle: polaryzacja (jako czynnik sprzyjający populizmowi)

- 1. Głęboka (“segmentowa”)
- 2. Moralistyczna
- 3. Negatywna
- Polaryzacja – sprzyja populizmom

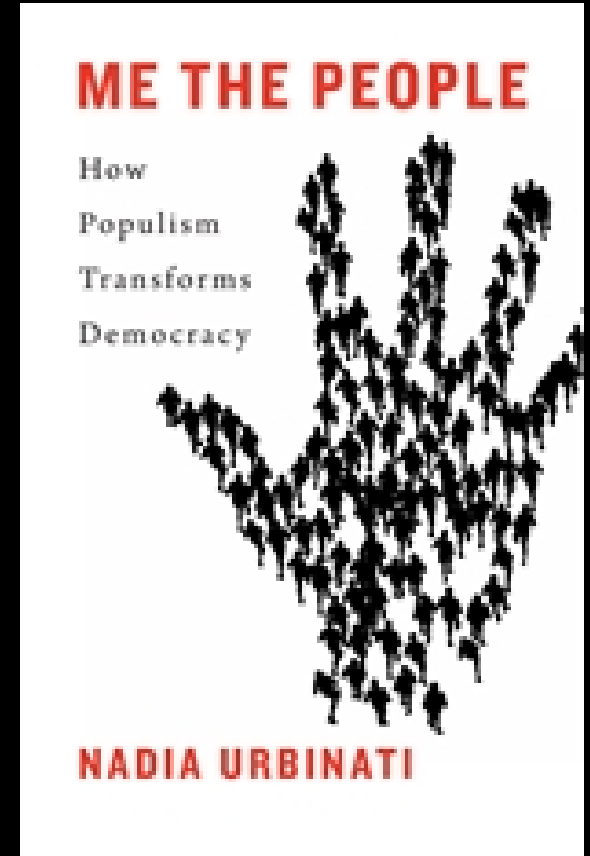
Dlaczego “autorytaryzm”?

- Gdy władza nie jest de facto skrepowana żadnymi zasadami
- Poziom państwowej przemocy: drugorzędny (por. John Keane, *New Despotism*)
 - Apatia, nie strach
 - Hedonizm, nie asceza

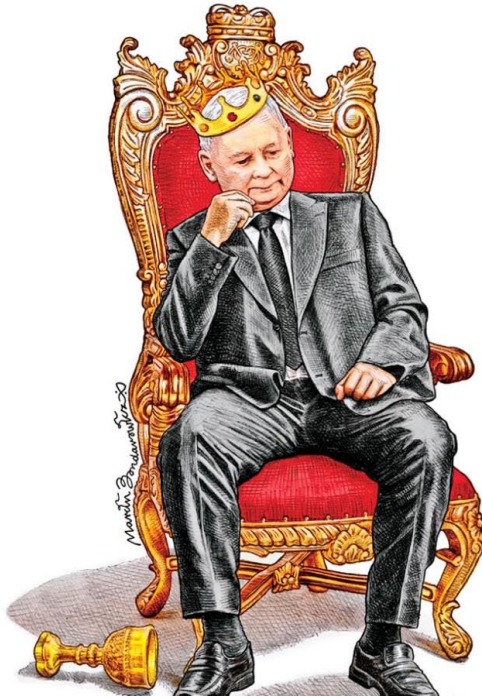
Ergo: Autorytaryzm populizmu

- Dzisiejszy populizm: demokratyczna *retoryka* dla niedemokratycznych celów instytucjonalnych
 - Contra: Cas Mudde
- Jedynowładztwo: cała władza w jednych rękach (contra: podział i równoważenie się władz)

Autorytaryzm = Jedynowładztwo

“Nowogrodzka locuta, causa finita”

- Cała władza w jednych rękach
 - Zaprzeczenie podziału i równoważenia się władz
 - Zaprzeczenie praworządności = skrepowania władzy Konstytucją

“Aurorytaryści z wyboru”

- Wyborcza legitymacja
- Fizjonomia “autorytaryzmu z wyboru”: Względna niewidoczność autorytarnych zmian
 - Zmiany: stopniowe
 - Efekt kumulacji

Formalne zachowanie, ale “wydrażenie” instytucji

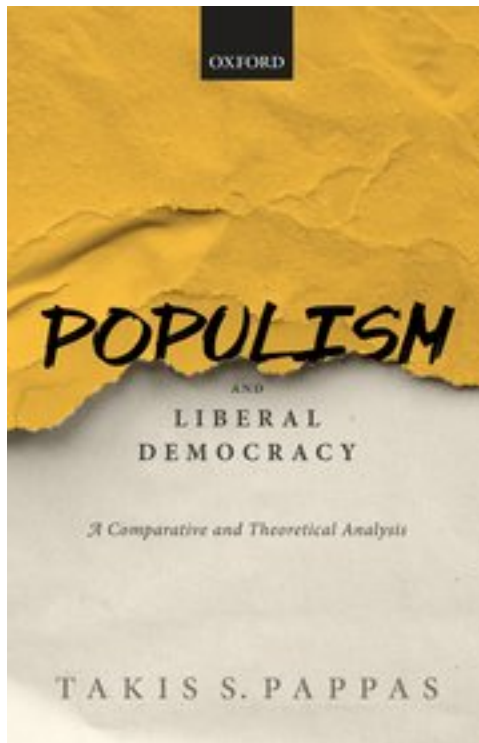
- Instytucje przestają pełnić funkcje, które stanowiły ich oryginalną *raison d'être*
 - Przykład: TK

Polska na tle świata:
“Autocratization Turns
Viral”: V-Dem
Democracy Report
March 2021

- “The global decline in liberal democracy has been steep during the past 10 years and continues in 2020. **The level of democracy enjoyed by the average global citizen is down to levels last found around 1990**
- The decline is especially prominent in the Asia-Pacific region, Eastern Europe and Central Asia, and Latin America. (...)
- The ‘third wave of autocratization’ accelerates – 25 countries, home to 34 % of the world’s population, are in democratic decline by 2020”.
- (...)
- “States in Eastern Europe such as Hungary, Poland, and Serbia have continued their downward decline after continued assaults on the judiciary and restrictions on the media and civil society.
- While Hungary’s ongoing autocratization is still conspicuous, **Poland has taken over the dubious first position** with a dramatic 34 percentage points decline on the LDI [Liberal Democracy Index], most of which has occurred since 2015”.

Perspektywy: populizm skonsolidowany?

- Kryteria “konsolidacji populizmu”
- Trzy trajektorie
 - 1. Trwanie
 - 2. Autokratyzacja
 - 3. Powrót do dem. lib.
- *A w Polsce?...*

Smutek opozycji

- Opozycja musi wymyśleć się na nowo
- Wyzwanie: by wygrać wybory musi połączyć:
 - Anty-PiS (jako jedyny wspólny mianownik opozycji)
 - Pozytywna wizja rozwojowa

• Fot.: © Michel Wozniak, East News 2019